



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

§. 1. A quo, & quid solvendum sit? ubi etiam de Beneficio Competentiæ:
Cessione Bonorum: & Solutione indebiti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

§. I.

A quo, & quid solvendum sit. Ubi etiam de beneficio Competentie: Cessione bonorum: & Solutione indebiti.

TITULUS XXIII.

De Solutionibus.

SUMMARIUM.

petere liberationem nequit. R. N. Ant. nam ad instantiam fideiussoris capiuntur pignora: his deficientibus aut non sufficientibus decernitur inmissio in possessionem bonorum: si neque sic sufficienter sit cautum, bona debitoris principalis venduntur. Stryck ad Pand. h. t. §. 2. & sic jus creditoris manet intactum.

1. Quid sit Solutio.
2. Quæ sit mutatio intrinseca & extrinseca monetæ.
3. Quis sit effectus solutionis.
4. Quam solvere possit, & debeant.
5. Quid sit beneficium competentie, & quibus competat.
6. Quid sit beneficium cessionis bonorum, & quibus detur.
7. Quam in cuse debeant luere.
8. Quomodo successor in Prælatura vel Beneficio teneatur solvere debita antecessoris.
9. Qui solvit indebitum per errorem Facti:
10. Imo & per errorem Juris, repetere potest solutionem.
11. Exceptio indebiti est quasi-contractus, ubi inferuntur & alii quasi-contractus.
12. Disputant, quod debetur, solvendum est.
13. Regulariter tamen non in eadem sorte monetæ, in qua quis contraxit debitum pecuniariam:
14. Licet interea mutatio intrinseca,
15. Vel extrinseca monetæ contigerit.
16. Quam dicantur creditores hypothecarii & chirographarii.
17. Quibus solutio facienda sit,
18. Seqq. & quo ordine prælationis, si plures concurrant creditores, & debitor solvendo non sit omnibus.
19. Quis ordo inter illos observandus de Jure Romano.
20. De modo solvendi: quid sit Compensatio, Datio in solutum &c.
21. Quid Novatio, & Delegatio.
22. Totum, non per partes, solvendum est.
23. Quo tempore, & quo loco.
24. Quid ex pluribus debitis censeatur solvi.
25. Quid Juris, si res pro solutione missa pereat in via.
26. Quid Juris, si creditor non acceptet solutionem.
27. Creditor non potest solvere sibi ipsi extra causam Compensationis.
28. Seqq. quando licita sit Compensatio occulta.
29. Quid de Novatione, & Delegatione sentiendum.

Postquam de Contractibus, ex quibus nascitur personalis obligatio solvendi, item de Cautionibus per pignora & fideiussores, quibus affecuratur solutio, actum est, sequitur titulus de ipsis Solutionibus. In quo 1. de quo & quid. 2. quibus. 3. quo modo solvendum sit, explicabitur.

Sciendum 1. *Solutionem* largè accipi posse & strictè: largè accepta comprehendit omnem liberationem debitoris quocunque modo factam. l. 54. ff. b. t. unde comprehendit etiam remissionem gratuitam debiti; acceptilationem, quæ est solutio imaginaria, dum nempe creditor ad interrogationem debitoris, num debitum habeat pro accepto, affirmat. §. 1. inst. quib. mod. toll. oblig. adeoque acceptilatio opponitur stipulationi strictè dictæ; item confusionem, qua per aditionem hæreditatis confunduntur jura defuncti & hæredis. l. 95. §. 2. ff. b. t. quando nempe creditor fit hæres debitoris, vel vicissim; transactionem, de qua in lib. 1. tit. 26. Rursus compensationem, novationem, delegationem, de quibus infra. Præse seu strictè sumpta solutio sic describi potest: est physica præstatio seu redditio rei debitæ, debito loco & tempore facta creditori. Seu: est actus, quo res debita physice sive naturaliter præstatur. Communis ex l. 46. 49. ff. eod. Dicitur 1. physica præstatio, quibus verbis distinguitur Solutio ab aliis obligationem tollendi modis, in quibus non res ipsa naturaliter seu actualiter; sed tantum virtualiter & æquivalenter redditur. 2. rei debitæ; non enim sufficit, ut reddatur aliquid aliud, & non id ipsum, quod debetur; nam aliud pro alio invito creditori solvi non potest. l. 2. §. 1. ff. de R. C. 3. debito loco & tempore: cum sæpe interfit creditoris aut debitoris, quo tempore & loco fiat solutio; quia solidum non solvitur non nimis quantitate quam die. l. 85. cit. Sed de his plura in §. 3. infra. 4. facta creditori (liberam scilicet rerum administrationem habenti. l. 14. l. 49. ff. b. t.) sive volenti sive invito; nam & invito solvi potest; si nempe debitor pecunias, quas debito tempore & loco recipere non vult creditor, consignet Magistratui. l. 9. C. eod. Creditori autem creditoris omnino invito perperam solveres. per l. 108. §. 1. ff. de Legat. 1.

Sc. 2. plurimas sæpe lites oriri circa pecuniam, in qua fit solutio, nimirum in qua sorte vel specie monetæ præstanda sit, præsertim si monetæ valor interea immutatus sit post contractum debitum. Valor autem monetæ, qui mutationi subiacet, alius est intrinsecus, & alius extrinsecus: intrinsecus est illa bonitas monetæ, quam habet in se ratione metalli & ponderis, in quo cusa est, ut Schrött und Korn / ut Germani loquuntur: extrinsecus est illa æstimatio, quam ab auctoritate publica & in usu communi habet. Itaque moneta mutatur intrinsecè, v. g. ducatus, thalerus, quando ex puriori cuditur metallo, vel in majori pondere, aut vicissim illi admiscetur deterior materia, vel pondus minuitur: extrinsecè autem, quando in se invariata plus aut minus valet, seu majoris vel minoris fit pretii ac æstimationis, quam prius erat. Sic aureus eandem bonitatem

nitatem intrinsecam habens, quam habuit olim, hodie valet 4. florenos & ultra; cum tamen olim valuerit tantum tres: thalerus hodie duos conficit florenos Rhenanos; cum tamen olim confecerit solum unum cum 30. crucigeris. Porro mutare pretium monetæ tam intrinsecum quam extrinsecum ad Principem, vel Rempubicam, in temporalibus Superiorum non recognoscens pertinet. per l. 1. § 2. C. de fals. mon. nec opus est consensu populi seclusis pactis specialibus, modo adfit gravis causa publicæ necessitatis vel evidentis utilitatis.

- 3 Sc. 3. Effectum Solutionis immediatum ex parte debitoris esse, quod obligationem tollat. pr. Inst. quib. mod. toll. obl. l. 43. ff. b.t. ex parte creditoris autem, quod cum faciat dominum rei solutæ, si solvens habuit illius dominium, vel, si non habuit, saltem conditionem usufructuendi illi conferat. l. 46. ff. de usurp. § usufructu. Effectus medius ex parte debitoris est exceptio solutionis, quæ, quia exceptio facti, ideo impropria est: dein jus petenti apocham seu quietantiam, à creditore vel alio ejus nomine subscriptam, in testimonium præstitæ solutionis. l. 14. C. b. t. demum jus repetendi Chirographum, quod dederat creditori, per conditionem sine causa. l. fin. C. eod. l. 2. C. de Condit. ex Lege.

4 Dico 1. Solvere potest tum debitor ipse, si habeat liberam rerum administrationem, tum procurator ipsius, mandato speciali, vel generali cum libera, instructus, tum etiam alius loco debitoris, etiam ignorantis, vel prohibentis. Pars 1. sumitur ex l. 14. § fin. ff. b.t. Secunda ex l. 58. § 37. ff. eod. Tertia ex l. 23. § 33. ff. eod. Siquis pro alio solvit ex ipsius mandato, habet adversus eum actionem mandati: si pro ignorante, actionem negotiorum gestorum: si pro invito, & prohibente, caret omni actione adversus illum, cum censeatur donasse. Colliguntur hæc ex l. 6. § 2. ff. Mand. l. 43. § ult. ff. de negot. gesti. Dixi, si habeat liberam rerum suarum administrationem: nam Pupillus, Minor, & alii, sub tutela vel curatela constituti, propria auctoritate nequeunt solvere: si tamen solverent absque auctoritate Tutoris vel Curatoris, & nummi soluti exstarent adhuc, eos vindicare possent, cum dominium non transtulerint. § 2. Inst. quib. alien. licet. si verò nummi soluti perierint, vel à creditore bona fide consumpti, aut cum pecunia illius fuissent commixti, solutio teneret, nec alia solutio à dictis personis exigi posset. l. 14. § fin. cit. ne, quod in illarum favorem introductum est, in earundem detorqueatur detrimentum.

- 5 Dico 2. Solvere tenetur omnis, vel per se vel per alium, quisquis est debitor, & quidem integrè; nisi ad solvendum inhabilis habeat beneficium competentie, aut cedat bonis, aut nisi propter debitum ex delicto proveniens luat in corpore. Sumitur ex § 1. Inst. quib. mod. obl. ac fundatur in natura Justitiæ Commutativæ, quæ exigit reddi cuilibet suum, & quod alteri debetur. Unde consequens est, eos, qui non solvunt, quando possunt & de-

bent, peccare mortaliter, atque in conscientia teneri omnia damna, ex dilata solutione creditoribus secuta, compensare.

Limitavi assertionem 1. nisi habeat beneficium Competentie. Sed quid est hoc beneficium? & quibus competit? § 1. est privilegium certis debitoribus competens, vi cuius nec cedere debent bonis, nec incarcerari, nec ultra id, quo d. salva sustentatione congrua solvere possunt, conveniri queunt. § 2. hoc privilegium gaudent parentes contra liberos, & vicissim fratres adversus se mutuo: patronus adversus libertum: maritus adversus uxorem in retentione dotis, & vicissim uxor adversus maritum ex promissione dotis: socii omnium bonorum adversus socios: donans ex donatione conventus: mulieres honestæ: milites: item utriusque conjugis, sed socero mariti (sive patris uxoris) competit solum, si stante adhuc matrimonio conveniatur: & probabiliter etiam Doctores, Advocati, & Professores bonarum artium, imò juxta quosdam, qui impati temporum absque culpa ad incitias rediti sunt. Haunold, to. 1. tr. 2. an. 453. P. Schmidt grueber. b. t. an. 29. ubi simul Leges adducunt. § 3. præcipue hoc beneficium competit Clericis juxta communem interpretationem DD. saltem recentiorum, c. Odoratus. t. partim quia Clerici in favorabilibus æquantur militibus tanquam milites spirituales, partim quia mendicitas & defectus sustentationis congruæ dedecet statum Clericali. Ut autem Clericus gaudeat hoc privilegio, requiritur 1. ut vel sit in Sacris constitutus, vel in Minoribus quidem, gaudens tamen privilegio fori, h. e. vel habens beneficium, vel saltem præter gestationem habitus & nominis deserviens alicui Ecclesiæ, aut in Studio quo generali vel Seminario versans. 2. ut debitum sit civile, non ortum ex delicto. 3. ut non sit suspectus de fuga; si enim esset debitor ex delicto, vel de fuga suspectus, posset apprehendi & incarcerari. 4. ut se probet impotentem ad solvendum saltem summarie, & præsumptivè ex fama, communi hominum æstimatione, notoria beneficii tenuitate. Si partem possit solvere salva sustentatione, ad eam solvendam utique cogi potest. 5. ut cautionem juratoriam præstet de solvendo, cum quo ad pinquiorem fortunam pervenerit: si enim cautionem pignoratitiam vel fidejussionem dare posset, non censeatur impotens. 6. ut conveniatur actione personali; nam conventus actione reali, vel personali quidem, sed ad rem propriam actoris, uti fit in commodato, & deposito, non gaudet hoc privilegio. 7. ut coram Judice non malitiosè neget debitum; si enim hoc fecisset, cogendus quidem per incarcerationem aut censuram esset ad solvendum, non tamen exuendus bonis omnibus, cum id præjudicaret statui Clericali. 8. ut non dolosè contraxerit debitum, & in fraudem creditorum; si enim confusus hoc beneficium vel fingens se non esse Clericum, vel falsè si factans divitem contraheret debita, aut si dilapidasset bona studiosè, ut creditoribus sol-

vendo non sit, privari mereretur hoc privilegio & incarcerari: secus si absque fraude & dolo, licet ex culpa, v. g. comestationibus, ludis &c. ad solvendum inhabilis fuisset effectus, ut probabilius docet Pirhing ad h. t. n. 26. Caterum invalidè renuntiat Clericus huic beneficio in casibus, in quibus aliàs gaudet; cum id cederet in præjudicium statûs Ecclesiastici. arg. c. 12. de for. comp.

Limitavi 2. nisi cedat bonis. Sed quid est Cessio bonorum &c. & quibus competit? R. 1. est abdicatio Juridica bonorum & jurium omnium, ut à Judice fiat solutio secundum vires bonorum, ut abdicantis. Vel: est beneficium flebile, ut vocant, quo succurritur debitoribus, qui nec solvendo, nec præstandæ cautioni idonei sufficientes sunt, ita ut liberentur ab incarceratione & importunis creditorum exactio- nibus, item ab ulteriori cessione bonorum, quæ post primam cessionem acquisiverunt; licet tamen post primam cessionem solvere possint, quæ postmodum ditiores facti commode, h. e. deducto victu quotidiano & familiaris sustentatione solvere possunt. l. 6. ff. de cess. bon. l. 1. l. fin. C. qui bonis ced. pos. §. fin. ff. de act. Itaque penes debitores est, qui gaudent privilegio cessionis, eligere cessionem bonorum, vel incarcerationem: si tamen debitor juraret, se nihil ad solvendum habere, nec hanc culpâ ad inopiam redactum esse, liber foret tum à cessione bonorum, quam à carcere, per Nov. 135. Dein à carcere propter de- bitum civile immunes sunt foeminae honestè viventes, milites armatæ militiæ, Nobiles & Illustres, Doctores & Professores. Haun. n. 434. qui n. 445. cum communi Theologorum docet, cedenti bonis suis licitum esse aliqua occultare ad tenuem victum sibi procurandam, ne in ex- tremam vel gravem necessitatem delabatur: quamvis de stricto jure Positivo nec alimenta necessaria, sed solus vilis vestitus relinqui de- beat cedenti bonis, quæ Judici traduntur, ut inde, quantum patitur substantia cessa, satisfiat credi- toribus: sed juxta multos praxis & æquitas hunc executionis rigorè ita mitigat, ut cedenti relin- quatur victus quotidianus, & apud artifices in- strumentum artis. Vid. Haun. à n. 433. & alii DD. in ill. cit. 2. quamvis regulariter omnibus debitoribus à jure indultum sit flebile hoc be- neficium, ut carcerem effugiant, eo tamen pri- vantur 1. qui dolosè contraxerunt debita, v. g. spe cessionis bonorum, vel bona sua in frau- dem creditorum alienarunt, vel dissiparunt. arg. l. 1. §. 12. ff. de dolo. l. 37. ff. de minor. quò etiam referas illos, qui scientes se non esse sol- vendo contraxerunt debita, vel in cessione oc- cultarunt bona vel partem eorum. 2. qui ex delicto furti, rapinæ &c. debitores facti sunt, item qui ex culpa, v. g. luxuriosè vivendo, prodigando &c. arg. c. 14. de usuris. l. 1. §. 3. ff. de penis. 3. qui à creditoribus petierunt (quod permittitur non suspectis de fuga) & impetrâ- runt quinquennales inducias ad solvendum. per text. & gl. in l. fin. cit. 4. fidei jussores post factam à principali debitore cessionem. §. fin. ff. de Replicat. aut post petitas quinquenna- les inducias, per l. 24. ff. de re jud. §. l. 7. ff. de

Except. §. de Jure Bavar. tit. 13. art. 5. omnis debitor, nisi constet, quòd inevitabili necessitate & absque sua culpa ad impotentiam solven- di redactus sit.

Limitavi 3. nisi propter debitum ex delicto pro- veniens luat in corpore, juxta illud vulgare: qui non habet in ere, luat in cute. concordat l. 7. §. 3. ff. de Jurisd. ne scilicet delicta maneat impu- nita. v. g. si alicui propter delictum infligatur poena pecuniaria, eam autem solvendo non sit delinquens, rectè in corpore plectitur; quod in debitis civilibus non videtur procedere abs- que delicto contractis: quamquam debitor absque delicto, si nolit cedere bonis, & impo- tentia solvendi dubia sit, rectè ad instantiam creditoris in carcerem detrudi possit, donec integrè solvat, vel de impotentia constet, per ea, quæ tradit Covarruv. l. 2. Variar. c. 1. n. 2. Molin. tr. 2. d. 571. Haun. &c.

Quæres, an & quando Successor in Præla- tura, vel beneficio Ecclesiastico, teneatur sol- vere debita ab Antecessore contracta? R. cum P. Pirh. h. t. à n. 17. allegante plures 1. si debi- ta contraxit Antecessor propter necessitatem vel saltem in utilitatem Ecclesiæ, quia v. g. ampliari, vel reparari debuit, tenetur Succes- sor ex bonis & redditibus Ecclesiæ vel beneficii. c. 1. h. t. sed creditor probare debet, credita seu data à se fuisse conversa in utilitatem Ecclesiæ. per c. 1. de depos. c. penult. de fidei juss. vel saltem, uti mitigant Abb. Covar. &c. ex l. 7. ff. de ex- ercit. Act. probare tenetur, tunc ad fuisse casum necessitatis vel utilitatis: nisi nempe debita non à solo Prælato vel Beneficiario, sed cum con- sensu Capituli, vel Superioris legitimi, fuissent contracta; tunc enim versionem hanc probare non tenetur. c. 4. de fidei juss. R. 2. si Ante- cessor contraxit debita non in utilitatem vel necessitatem Ecclesiæ, sed propriam, distinctio adhibenda est: vel enim Ecclesia fuit obligata succurrere Prælato & Beneficiario indigenti, vel non? si non fuit obligata, uti si propter splendorem, luxum, aut usus inutiles, vel non necessarios, contraxit debita, Successor non tenetur, neque ex redditibus Ecclesiæ debita solvere, ut habet communis; cum Ecclesia, vel Successor non debeat gravari alieno facto de- functi, neque delictum personæ debeat redun- dare in detrimentum Ecclesiæ. c. 76. de R. J. in 6. Neque dicas, Successorem in Prælatura vel Beneficio esse instar hæredis respectu Anteces- soris: hæredem verò succedere in omne jus, tam quoad onera ac debita, quam quoad com- moda defuncti. l. 62. ff. de R. J. Nam non est propriè hæres, quia Successor titulum in Præ- latura vel Beneficio non acquirit ab Anteces- sore defuncto, sed ex confirmatione, vel insti- tutione Superioris. Si verò Ecclesia fuit obli- gata succurrere Prælato vel Beneficiario, quia v. g. iste fuit æger, pauper, destitutus congrua sustentatione &c. R. 3. Ecclesia, vel potius Successor in Prælatura vel Beneficio tenetur expungere contracta debita tanquam onus reale. arg. cam. 70. caus. 12. q. 2. c. 1. de Pign. c. 1. h. t. cum Successor sit quasi hæres Antecessoris & hujusmodi debita videantur esse contracta

ex necessitate Ecclesiæ, cum teneatur Prælaturum vel Rectorem suum competenter alere. Sed unde & ex quibus rebus solvere tenetur Successor? R. 4. si Antecessor reliquit bona patrimonialia & beneficialia, ex beneficialibus solvenda sunt debita, in quantum requirebantur ad competentem defuncti sustentationem: ex patrimonialibus reliqua. Si nec patrimonialia nec beneficialia reliquit, ex redditibus Prælaturæ vel Beneficii, salva tamen congrua sustentatione Successoris: si verò illi non sufficiant subtrahita sustentatione Successoris, Episcopi est providere quoad illa debita, quæ in necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ, aut defuncti versa sunt: in reliquis damnum ferre debet creditor. Si verò defunctus reliquit patrimonialia tantum, distinguere oportet, an habuerit sufficientes redditus beneficialia ad sustentationem, & ex patrimonialibus solvenda sunt debita etiam propter necessitatem vel infirmitatem illius contracta. arg. c. 3. de pignor. vel an non habuerit sufficientes redditus beneficialia, & quidem per accidens, v.g. propter sterilitatem annorum, hostilem incurSIONem &c. & tunc tenetur Successor ex futuris redditibus Beneficii solvere, salva tamen sua sustentatione competente: idem est, si Beneficium ex se non præbuit sufficientes redditus ad sustentationem, idque defunctus ignoravit, dum Beneficium acceptavit. Si verò Beneficium fuit tam tenue, ut sufficientes redditus non præbuerit, idque scivit defunctus, dum illud acceptavit, ex patrimonialibus sunt solvenda debita ab hæredibus; quia ipsi imputari debet, quod acceptaverit tam tenue Beneficium, cum sciverit, sibi esse contrahenda debita.

10 Dico 3. Qui solvit per errorem, quod nec naturaliter nec civiliter debebat, regulariter condicere potest, seu solum repetere per conditionem indebiti, modò probet errorem, & indebitum. l. 1. §. 1. ff. de condit. indeb. cum error & ignorantia, saltem facti, nemini nocere debeat. l. 8. ff. de j. §. F. f. Dixi 1. per errorem; qui enim scienter solvit indebitum, repetitionem non habet. l. 1. cit. l. 53. ff. de R. j. Per errorem autem hic maxime error facti intelligitur: imò & dubium, si nempe solvens dubitavit, an debeat. l. 41. ff. eod. l. fin. C. de condit. indeb. item intelligitur etiam conditio incerta de futuro, ita ut sub ea solvens repetere solum possit ea pendente, vel non eveniente. l. 16. ff. eod. Dixi 2. quod nec naturaliter nec civiliter debebat; quod enim naturaliter erat debitum, civiliter verò indebitum (ut si debuisti ex pacto nudo, ex quo de jure non oritur actio seu obligatio civilis) solum repeti nequit. l. 19. pr. ff. eod. l. 10. ff. de O. §. A. Idem est, si solvisti, quod naturaliter quidem non erat debitum, bene tamen civiliter efficaciter. l. 24. ff. de cond. ind. P. Schmier de Pactis c. 6. n. 147. Aliud est, si civiliter quidem, sed ineffaciter debuisti, puta quia alterius actionem poteras elidere per exceptionem, ut si sub spe mutuum accipiendi pecuniam dedisti anticipatò chirographum, in quo te ad solvendum obligasti, pecuniam tamen non recepisti: hoc casu de

Jure Civili quidem obligaberis solvere propter chirographum, sed per biennium non efficaciter, quia per hoc tempus repellere agentem exceptione non numeratæ pecuniæ, & datum vel obligationem repetere potes. l. 7. §. 1. 14. pr. C. de non num. pecun. nam cui conceditur exceptio, conceditur etiam repetitio. Excipe, nisi agens vicissim contra te habeat exceptionem perpetuam, ut si solvisti condemnationem per sententiam, quæ transit in rem judicatum. l. 29. §. 5. ff. Mandat. Dixi 3. condicere, h. e. conditionem indebiti uti, quæ est actio civilis, personalis, rei persecutoria, stricti Juris, perpetua, qua quis repetit, quod indebitè solvit. Dixi 4. seu solum repetere, si nempe adhuc existat in re, si verò non amplius existet, estimationem illius, & quidem cum accessionibus & fructibus, apud eum, cui indebitè solum est, existens. l. 7. §. 1. 20. §. 12. l. 65. §. 5. ff. de condit. indeb. quia per errorem solvens non absolute, sed conditionatè, si non apparuerit indebitum, vel solutæ dominium transiit. Ultras tamen fructus civiles, atque industriales, quos ex indebitè soluta percepit alter, non licet repetere. l. 1. C. eodem, neque impeniarum ab altero factarum deductionem prohibere. l. 6. §. 1. Dixi 5. modò probet errorem, & indebitum, qui vult repetere. Excipe 1. nisi persona reprensens propter imperitiam Juris relevetur dicere probandi ex privilegio speciali, uti pupillus, minor, fœmina, miles, agricola. l. 25. §. 1. probat. c. fin. b. t. Hinc, si repetit solum talis persona, probare debitum tenetur, qui solutionem accepit & fatetur. Excipe 2. nisi accipiens prius negaverit factam solutionem, postea de ea convictus dicat fuisse debitum. l. 8. §. 1. cit. Dixi 6. regulariter: nam cessante repetitio, si quis indebitum solvit ex causa pietatis putativæ, vel ex causa transactionis sine dolo initæ. l. 32. §. 2. l. 65. §. 1. ff. de cond. indeb. Repetitionem tamen non impedit renuntiatio, qua quis dicit, se nolle solum repetere, ut debet communis cum Bartolo; quia talis renuntiatio censetur processisse ex errore, quo quis judicavit, se ipsa debere.

Quæres, an etiam error Juris profit ad hoc, ut solum indebitum repeti possit? v. g. si petans te obligari ad solvendum aliquid ultra fortem in Mutuo, illud solvisti. R. affirmativè cum a quoque sententia Abbatis, Mol. Gonz. Wiestner, Vinn. Stryck. contra Duaren. Perez, Zoëf. Harpp. Struv. Lauterb. Prob. 1. l. 23. §. 2. ff. eod. dicitur repeti posse, quod ex transactione de Jure invalida datum est: ergo error circa Jus non obstat repetitioni. 2. spectato Jure ignorantia & error Juris generaliter non nocet illi, qui certat de damno vitando. l. 7. §. 8. ff. de j. §. F. Ign. sed, qui solvit indebitum per errorem Juris, certat de damno vitando, quia rem, cujus dominium & possessionem habuit ante solutionem, solvendo amisit, & repetitio soluti fundatur in æquitate naturali & introducta est ex æquo & bono. l. 14. l. 66. ff. de cond. ind. cum æquitas non patitur, ut non causa solum maneat penes accipientem, sed licet intervenerit error Juris, maneat tamen

causa solutum penes accipientem, nisi liceret repetere: ergo licet repetere. Oppones 1. & principaliter. Clarissimus exstat textus in l. n. C. de J. S. F. J. ibi: *cum quis Jus ignorans indebitum pecuniam solverit, cessat repetitio: per ignorantiam enim facti tantum repetitionem indebiti competere, tibi notum est.* Et in l. 9. C. ad L. Falcid. solvens integra legata ex errore Juris non permittitur uti beneficio Legis Falcidiae. 2. qui scit, se nihil debere, & tamen solvit, conditionem indebiti non habet. l. 53. ff. de R. J. sed qui solvit errore Juris, praesumitur sciens. arg. l. 48. pr. ff. de Fidejuss. 12. ad 1. Vel illa Legem intelligenda sunt de ignorantia Juris crassa & supina, quam neque nos prodesse censemus, ut evitetur contradictio Jurium. Vel loquuntur de casibus particularibus, ubi cessat aequitas naturalis, in qua tamen Jura ipsa fundant repetitionem soluti, ut contingit in solvente integra legata ex errore Legis Falcidiae, quae beneficium est Juris Civilis, non Naturae. Itaque ut evitetur antilogia Legum & recessus a Jure Naturali, rectius videtur repetitio generaliter asserenda interveniente errore, etiam Juris. Ad 2. Illa praesumptio non habet locum in casibus, ubi errans in Jure certat de damno vitando. l. 7. §. 8. cit. & ubi aequitas naturalis aliud postulat.

11. Dubitabis, an *Acceptio indebiti sit contractus?* non est verus, est tamen quasi contractus; quia indebitum recipiens obligatur hoc ipso ad id, quod accepit, reddendum solventi. Si quidem quasi contractus dicitur esse, qui non vero consensu, ut contractus veri, sed ficto & a Legibus inducto absolvitur. P. Schmier de Fictis c. 6. pr. Praeter hunc dantur & alii quasi contractus, nempe sequentes. 1. *datio ob causam*, vi cuius, siquid ob causam honestam futuram datum est, causa postmodum non secuta licet repetere datum. 2. *datio ob turpem causam*, vi cuius, qui aliquid accepit propter causam ex sua parte turpem, obligatur restituere acceptum: ut siquid accepisti ea de causa, ut omittas furtum, injuriam, vel aliquid aliud, quod necessitate Juris omittere teneris: quo casu datur *condictio ob turpem causam* ad restitutionem turpiter accepti, sicut in priori casu datur *condictio causa non secuta* ad hoc, ut alter ponat causam, h. e. dationem vel factum. l. 1. §. 1. de cond. ob turp. caus. 3. *aditio hereditatis*, vi cuius heres obligatur legatariis, & fideicommissariis singularibus ad praestanda & solvenda ea, quae illis debentur ex ultima voluntate. 4. *negotiorum gestio*, quando nempe aliquis aliena negotia sine mandato domini gerenda suscipit, vi cuius actionem directam negotiorum gestorum consequitur ille, cuius negotia sunt gesta, adversus gerentem ut rationes gestionis reddat, accepta restituat, & damna resarciat: contra-rium vero gestor ipse contra eum, cuius negotia gessit, ut servetur indemnitas. Utraque actio utrinque ad heredes transit. 5. *communio*, imprimis rei singularis, quando scilicet plures aliquam rem singularem habent sibi communem, & sibi invicem obligantur ad divisionem rei, & ad praestandum id, quod aequum

est. Dein *communio hereditatis*, quando nimirum plures cohæredes communem obtinent rerum universitatem, in hereditate repertarum, ac promittere sibi censentur; quod pati velint divisionem illarum, & communicare tam incommoda quam comoda. Demum *communio finium*, vel *confusio*, vi cuius obligantur illi, qui vicinos habent agros, ad patientiam finium discretionem, qui fortè sunt confusi, & ad praestandum, quod praestari aequum est. 7. *administratio tutelae*, vi cuius Tutor ad personam & res Pupilli fideliter regendas obligatur. Huc referri potest & hodie solet susceptio cuiuslibet officii, v. g. Judicis, Medici, Advocati, Procuratoris, Artificis; imò Episcopi, Parochi, Confessarii &c. nam omnes isti tacite se obligant ad ea, quae munus exigit. Sed de his videantur Legistae, nobis sufficit obiter numerum & naturam quasi contractuum attigisse pro aliquali noticia.

Dico 4. Solvi debet illud ipsum in specie, i. quod debetur. l. 2. §. 1. ff. de reb. cred. ibi: *aliud pro alio invito creditori solvi non potest.* Unde ab obligatione non liberatur, qui pro pecuniis dat, vel dare vult equum, agrum &c. tantundem valentem; si non consentiat creditor: nam saepe specialis est affectio, vel utilitas in aliqua re in specie; aliudque est pretium, & aliud res. l. 1. ff. de rer. permut. l. 89. ff. de V. S. Sicut autem debitor & promissor dandi obligatur ad rem debitam in specie exhibendam; ita & debitor seu promissor faciendi, qui nempe est obligatus ad certum factum, non satisfacit, si praestet aliquid aliud, quando creditor urget praecise factum, seu praestationem illius, quod promissum est; ut docet probabiliter cum aliis Zoëf. & König. b. n. 19. contra Bachov. Eckolt. Harpp. & innumeros. Neque dicas, in l. 13. §. 1. ff. de re jud. §. l. 72. pr. ac l. 81. ff. de V. O. satis clare haberi, quod non detur obligatio determinatè ad factum promissum, sed loco illius praestando interesse satisfiat: quippe Leges istae loquuntur vel de casu, quo ipsum factum praestari amplius nequit; & tunc utique debet sufficere praestatio interesse: vel de casu, quo debitor fuit in mora; tunc enim creditor determinatè ad interesse, si velit, agere potest, nec tenetur amplius praestationem facti admittere, ad quod alias fuisset obligatus.

Dico 5. Non tamen est necesse pecunias debitasolvere in eadem specie & moneta, in qua quis accepit pecunias, sed satisfacit solvendo quacunque in sorte, v. g. pro thaleris sibi mutuo datis reddendo florenos, vel aureos, tantundem valentes, quantum est debitum, nisi expresse conventum sit, ut solutio fiat in eadem monetae specie, l. 65. §. 1. ff. de V. O. modo creditor ex solutione in diversa materia vel forma monetae non patitur damnum. arg. l. 99. ff. b. t. Ratio; quia omnes nummi in ratione proportionati valoris sunt ejusdem generis, ac in solutione non tam attenditur species, quam valor, non tam qualitas, quam quantitas pecuniae. per l. 1. §. 35. ff. de Auro, argento &c. l. 1. pr. ff. de contrah. empt. Neque censetur

tur aliud pro alio solvi, si una moneta solvatur pro alia, v. g. argentea pro aurea, minuta pro grossa, vel vicissim; cum pecunia regulariter functionem mutuam recipiat: modò diversa moneta sit proba, currens, & secundum valorem proportionata. Si tamen debitum sit in notabili quantitate, in Imperio Romano non tenetur creditor solutionem recipere in pecunia minuta, cujus pretium non ascendit saltem ad 5. crucigeros, ultra 25. florenos. R. J. in der Münz-Ordnung, §. 11. de Ann. 1559. Dixi in Assertionem, nisi expresse conventum sit &c. si enim de certa sorte in solutione reddenda conventum, & interea valor monetæ non immutatus est, claret, quòd debeat solvi in sorte conventa; cum contractus ex conventionale legem accipiant. c. 85. de R. J. in 6. Excepe 1. nisi moneta in obligationem deducta omnino perisset, vel publica auctoritate fuisset eliminata; tunc enim substituenda foret alia moneta probata ejusdem æstimationis, non verò, uti perperam putavit Ant. Faber, obligatio solvendi omnino cessaret. 2. nisi certa illa species difficulter haberi posset, ac insuper nihil damni notabilis ex præstatione alterius monetæ redundaret in creditorem. 3. nisi in communi usu loquendi & praxi alicujus loci per monetam conventam veniat etiam moneta alterius speciei physice. v. g. si in Germania conventum sit, ut solvantur floreni Rhenani, gute/ genehme/ Rheinische Gulden / solutio fieri potest tam in moneta aurea, quàm in argentea & usuali; modò non aliud ex circumstantiis colligi possit, ut si fuisset conventum, ut solutio fiat mit Rheinischer Münz in Gold/ vel, in Dollwichtigen Gulden; tunc enim in auro solutionem fieri oporteret; quia floreni argentei non ponderantur. Wehnerus litt. G. v. Goldt-Gulden / Mynl. cent. 1. observ. 65. P. Schmier c. 8. n. 34. In dubio circa mentem contrahentium attendi debet usus & observantia, in qua nimirum moneta soluta sint usura &c. Hæc de casu, quo valor monetæ post contractum debitum non fuit immutatus. Si verò immutatus postea sit, res est difficilior. Ego cum communissima contra plurimos Theologos & Canonistas.

15 Dico 6. Casu quo valor monetæ intrinsicus, an Schrott und Korn / post contractum debitum immutatus est, neque de certa specie & certo numero monetæ inter contrahentes conventum, satisfacit debitor solvendo in moneta currente & secundum illius valorem præsentem, sive dein moneta nunc sit melior, sive deterior, modò quantitate & qualitate adæquet valorem ac æstimationem, quam habuit tempore contractus. Sumitur ex l. 3. ff. de reb. cred. §. c. 20. de Cens. Ratio petitur ex natura Justitiæ Commutativæ, quæ nihil exigit aliud, quàm ut debitor reddat tantum, quantum dedit creditor. Confirmatur ex praxi multarum provinciarum, præsertim Bavariz nostræ: item ex eo, quòd Princeps intrinsecè immutando monetam hoc ipso præcipiat, ut in commerciis expendatur juxta valorem novum. Dixi 1. neque de certa specie & certo numero conven-

tum, sed tantum certa quantitas promissa, v. g. 100. floreni: qua formula juxta communem sensum & usum non designatur certa species monetæ in certo numero reddenda. 2. pro dein moneta nunc sit melior &c. si enim nunc est melior, detrahare de numero, si in eadem sorta solvat, potest debitor: si nunc est deterior, vilior, augeri numerum petere potest creditor, usquedum moneta nova adæquet antiquam in valore, secundum quem illam accepit debitor tempore contractus.

Oppones 1. Creditor, si ipsi nunc solvatur in moneta viliori, patitur damnum: sed non tenetur accipere monetam, ex qua patitur damnum. l. 99. cit. 2. in quibusdam locis consuetudo habet, ut solvatur in moneta antiqua ejusdem valoris intrinseci, quem habuit tempore contractus. 3. In c. 20. pro nobis allegato Clerici Rupinenses, qui per 38 annos venerant Synodaticum non in denariis Papiensibus, sicut debebant, sed in Lucensibus, condemnati sunt ad illud solvendum in Papiensibus, & non in Lucensibus, quoad valorem intrinsecum imminutus. 4. In c. 26. de Cens. Canonici, qui pensionem ab antiquo debitum solvi volebant in moneta nova majoris valoris, jussi sunt accipere solutionem pensionis moneta antiqua deterioris valoris, vel antiqua non amplius existeret, secundum illum valorem: ergo solutio facienda est in moneta antiqua, non in nova, si fuit intrinsecè mutata. 5. Licet nihil sit conventum, nihilominus in obligationem deducta esse censetur præstantia monetæ ejusdem bonitatis intrinsecæ ac ponderis, cujus erat tempore obligationis impositæ. l. 3. cit. ergo. 6. ad 1. N. Ma. tam accipit tantundem, quantum ipsi debuit, nempe in nummis quoad numerum æstis, licet non tam bonis quoad materiam, vel vicissim in nummis numero paucioribus, quoad materiam tamen melioribus. Dein licet aliquis in particulari pateretur damnum, illud tamen injustum non foret, si propter bonum publicum, ut fieri deberet, immutatio monetæ intrinsecæ à legitimo Superiore sit statuta. Ad 2. sicubi vigeat talis consuetudo ad vitandas v. g. lites, sustineri tanquam rationabilis potest. Ad 3. bene sunt condemnati; qui post decrementum valoris intrinseci tres Lucenses denarii non amplius adæquabant Papienses in pretio currente; tenebantur autem ad tres denarios Papienses in pretio currente, vel eorum pretium. Ad 4. Illi Canonici volebant sibi solvi pensionem in moneta meliori, & sic plus fuissent consecuti, quàm illis debebatur: quare merito sunt prohibiti exigere monetam novam, nunc meliorem, & majoris pretii currentis. Ad 5. ibi bonitatis nominis non ipsa materia, sed sola quantitas intelligitur, quæ unice censetur in pactum deducta, quando de certa specie & numero nummorum nihil est specialiter conventum: sufficit igitur solvi in moneta proba quacunque.

Dico 7. Casu quo valor monetæ extrinsecus post contractum debitum immutatus est, neque de certa specie & certo numero nummorum

rum specialiter conventum, potest & debet solvi juxta valorem presentem materiae adeoque & lucrum & damnum accrescit debitori, non creditori: nisi immutatio extrinseca esset enormis, vel debitor in culpabili mora solvens fuisset. Sic debitor, qui accepit aureos mutuos, quando adhuc unus valebat tres florenos argenteos Rhenanos, quorum unus valet 60. crucigeris, jam solvere potest in aureis juxta valorem eorum extrinsecum auctum, & presentem, dum unus valet 4. florenos & ultra: & vicissim si valor extrinsecus aureorum modo esset diminutus, ita ut unus tantum valetet 2. florenos, deberet eos juxta valorem diminutum reddere, si vellet solvere in aureis. Abb. Covarruv. Molin. Mynd. 4. obs. 1. Wai- tegger in qq. monetar. q. 3. Laym. l. 3. tr. 3. p. 2. §. 1. n. 15. & alii contra Bartol. Az. Fagn. &c. putantes, lucrum & commodum accrescere creditori. Prob. 1. ex consuetudine Imperii, approbata à Ferd. I. in Comitibus Augustanis ann. 1559. & juxta hanc consuetudinem videmus, debita solvi minore numero corporum monetæ, nunc extrinsecè auctæ. 2. auctio & diminutio pecuniarum ideo decernitur à Principibus, ut secundum eam fiant solutiones & satisfactiones: ergo tale decretum servari potest ac debet à debitore erga creditorem. Dixit. neque de certa specie §. numero conventum, secus si foret, lucrum vel damnum esset creditoris, qui exigere posset tot aureos, quot in contractu conventi sunt, licet interea in valore auctos, vel recipere deberet, licet in valore diminutos. Communis ex l. 65. ff. de V. O. quia contractus ex conventionem legem accipiunt. Si vero conventum quidem esset de certa specie, non tamen de certo numero corporum ejusdem speciei. v. g. si creditor dixisset: trado tibi mutuos hos 100. aureos hac conditione, ut iterum solvas in aureis, non determinando numerum, satisfaceret debitor solvendo in aureis juxta valorem extrinsecum, tempore solutionis currentem. 2. nisi immutatio extrinseca esset enormis, v. g. ultra duplum valoris pristini, ut contigit anno 1620. tempore belli Suecici, quo valor thaleri excrevit ad 10. florenos: quo casu censent DD. cum P. Engel. b. n. 13. temperamento & arbitrio Judicis locum esse, ut neque creditor neque debitor nimium lucrum vel damnum capiat: saltem id procedit, si talis mutatio excessiva duraret tantum ad certum tempus. Concordat l. 3. m. C. de sentent. que pro eo §. ubi statuitur, ut, quod interest, dupli quantitatem minime excedat. Dein verba contrahentium, etiam in contractibus bonæ fidei, extendi non debent ad casus insolitos, de quibus tempore contractus verumiliter non fuit cogitatum. l. 137. ff. de V. O. 3. vel debitor in culpabili mora solvens fuisset: si enim hoc esset, solvere deberet in eo valore monetæ, quem habuit moneta ante mortem; cum cuilibet mora sua debeat esse nociva. c. 25. de R. J. in 6.

Oppones 1. si non mutetur bonitas seu valor intrinsecus monetæ, sed æstimatio tantum & valor extrinsecus, inspiciendum est tempus

initi contractus. text. §. gl. in l. 3. ff. de reb. cred. ergo in moneta ejusdem valoris extrinseci, quem habuit tempore contractus, solutio facienda est. 2. qui vinum accepit mutuum, satisfacit restituendo æquè bonum, non obstante, quod ejus pretium interea auctum vel diminutum sit. text. §. gl. in l. 22. ff. eod. ergo idem observandum est in solutione pecuniaria, & ista fieri debet non secundum æstimationem ejus extrinsecam nunc currentem, sed juxta valorem intrinsecum, quem habuit tempore contractus. 2. ad 1. ut satisfiat quantitati debiti, vel pecuniæ mutuo datæ, attendi debet utrumque tempus (tam solutionis, quam contractus) ac utriusque temporis valor pecuniarius: & jam redditur æquale debito, si tempore solutionis reddatur tantum quoad valorem pecuniæ tunc currentis, quantum confecit valor pecuniæ tempore contractus. Ad 2. N. parit. nam in restitutione vini, frumenti &c. consideratur materia & quantitas, in restitutione autem pecuniæ sola æstimatio, nisi aliter sit conventum. Dein æstimatio seu valor extrinsecus monetæ est de illius substantia. l. 1. ff. de contrab. empt. æstimatio vini non est de substantia vini; nam vinum non fit melius per hoc, quod pluris æstimetur.

§. II.

Quibus solvi debeat. Ubi etiam de Ordine & Prælatione Creditorum.

Sciendum, cum sæpius contingat, debitorem ultra vires obæratum mori, vel cedere bonis, vel per Edictalem processum decerni subhaftationem bonorum illius, Bergandung/ ita ut omnibus creditoribus ex defuncti vel subhaftati substantia satisfieri nequeat, ideo indagandum esse, quinam creditores in solutione præferendi sint aliis. Quod facit plurimum, utrum creditor sit hypothecarius, vel chirographarius, vel alius. Hypothecarius, vel Pignoratitius, Pfand- maffiger Glaubiger dicitur, qui in bonis debitoris constitutam habet hypothecam, vel pignus, adeoque jus in re: Chirographarius, qui hypotheca vel pignore destitutus solum chirographum, vel syngrapham detinet, debiti testem, vel etiam solam debitoris fidem secutus absque ulla scriptura credit pecuniam, qui uno nomine vocantur Current- Schuldner. Porro alii gaudent hypothecâ tacitâ & ab ipso Jure concessâ, ut Fiscus ratione tributorum, uxor ratione dotis in bonis mariti &c. alii autem hypothecâ expressâ & conventionali. Rursus alii generalem in omnibus bonis debitoris hypothecam obtinent, alii specialem in re certa. Aliqui item ex creditoribus habent dominium rei apud debitorem existentis: aliquibus favet speciale privilegium: aliis prioritas temporis. Atque de his omnibus, quinam aliis in solutione præferendi sint, varii varias ponunt classes, alii regulas generales cum suis limitationibus. Nos utrumque observabimus, & creditores dividemus in 6. classes. 1. eorum, qui in bonis debitorum obtinent dominium. 2. specialiter privilegiatorum. 3. hypothecariorum, speciali

Bb bb

præ-